

راهنمای نگهداری خرگوش

تألیف : بهزاد عظیمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنماک نگهداری خرگوش

تألیف: بهزاد عظیمی

عنوان اثر: راهنمای نگهداری خرگوش
مشخصات اثر: 21ص، مصور رنگی
موضوع: پرورش و نگهداری - خرگوش
تألیف و ترجمه: بهزاد عظیمی
صفحه آرایی و امور گرافیکی: بهزاد عظیمی
سال انتشار: 1392

کپی برداری فقط با ذکر منبع مجاز است

تقدیم به همه ی علاقمندان به حیوانات

من در چنان تنهایی زندگی میکنم که در جوانی دردناک است ولی در سالهای بلوغ فکری، گوارا می شود....

(اینشتین)

فهرست

5.....	پیشگفتار مؤلف
6.....	معرفی و رده بندی
6.....	آناتومی و مورفولوژی
8.....	اکولوژی
8.....	رفتار شناسی
10.....	گونه های خرگوش
12.....	نگهداری به عنوان حیوان خانگی
13.....	نگهداری به عنوان حیوان آزمایشگاهی
14.....	پرورش جهت خوراک
15.....	سایر کاربردهای خرگوش
16.....	پرورش و تولید خرگوش
17.....	تغذیه خرگوش
18.....	تولیدمثل
19.....	خرگوش و مسائل بهداشتی
21.....	منابع

پیشگفتار مؤلف

بنام خالق زیبایی ها

راهنمای حاضر که تحت عنوان راهنمای نگهداری خرگوش در اختیار شما قرار دارد، حاصل گردآوری اطلاعات، ترجمه منابع خارجی و اطلاعات و تجارب نویسنده است. در تألیف این جزوه از کتاب های مختلف داخلی و خارجی، سایت های داخلی و خارجی و نیز اطلاعات و تجربیات شخصی استفاده شده هرچند که قسمت بیشتر آن ترجمه ی منابع انگلیسی است.

لازم به ذکر است که این کتاب صرفاً برای انتشار در فضای مجازی (به صورت پی دی اف) تهیه شده و چاپ نخواهد شد. امیدوارم که این کتاب برای شما علاقمندان، مفید واقع شود

در پایان از دوستان یک درخواست دارم که اگر نمی توانید خواسته های حیوان خانگی تان را برطرف سازید، از نگهداری آن صرف نظر کنید.

بهزاد عظیمی - تیرماه 92

معرفی و رده بندی

خرگوش اهلی، حیوانی از شاخه طنابداران، رده پستانداران، راسته خرگوش شکلان و خانواده خرگوش ها است. خاستگاه ابتدایی آن غرب اروپا و شمال غرب آفریقا می باشد.

رده بندی علمی	
فرمانرو:	جانوران
شاخه:	طنابداران
رده:	پستانداران
راسته:	خرگوش شکلان
خانواده:	خرگوشیان

در حال حاضر از نژادهای مختلف آن به منظور های گوناگون از جمله تولید پشم، پوست، گوشت، انجام تحقیقات بیولوژیکی و به عنوان حیوان خانگی استفاده می شود.

خرگوش پستانداری است گیاهخوار، از خانواده خرگوشیان و دارای اندامی شبیه به گربه و گوش های دراز و لب های شکافدار. دست های خرگوش از پاهایش کوتاهتر است و بسیار تند حرکت می کند، و دارای انواع مختلف است. هم خرگوش های اهلی و هم خرگوشهای صحرایی عضوی از خانواده خرگوشها هستند. خرگوش ها 44 کروموزوم (22 جفت کروموزوم) دارند.

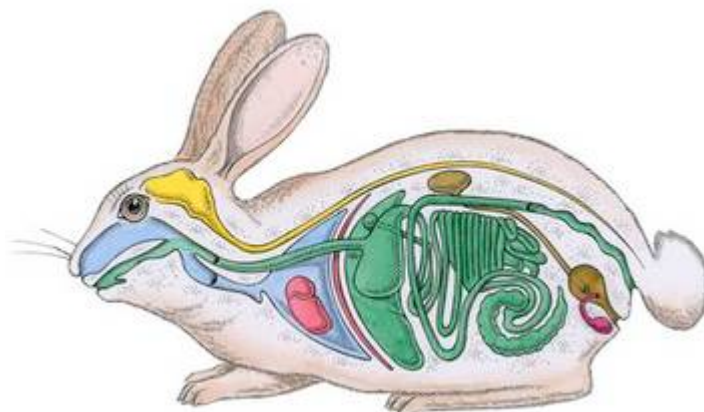
آناتومی و مورفولوژی (کالبدشناسی و ریخت شناسی)

آنها دارای چشم های بزرگی اند که در قسمت فوقانی طرفین سر واقع شده است و میدان دید وسیعی دارند به استثنای یک نقطه ی کور که در نوک دماغشان است به این معنا که به غیر از نقطه ی کوری که در نوک دماغ ایجاد می شود آنها تمام اطراف را می بینند. البته چشمهای آنها در درک عمق و دیدن نمای نزدیک محدود است اما در عوض تکان خوردن هر چیزی از فاصله ی دور را تشخیص می دهند. آنها دائماً مراقب شکارچی های روی زمین و آسمان اند. پلک سوم در این حیوان رشد قابل ملاحظه ای دارد که در هنگام خواب از گوشه داخلی چشم و سطح قرنیه را می پوشاند و همچنین باعث لیز شدن و مرطوب شدن سطح چشم نیز می شود.

بخش خارجی گوش ها، یعنی لاله ی گوش خصوصیت برجسته ی این حیوان بوده و علاوه بر نقش آن در شنوایی، به لحاظ وجود شبکه وسیع عروق در زیر پوست، این ناحیه تأثیر مهمی در تنظیم دمای بدن دارد. گوش های بلند خرگوش که گاهی بلندتر از 10 سانتیمتر هم می شوند، کمک زیادی به آنها برای شناسایی شکارچیان می کند. دندانهای خرگوش رشد دائمی دارند، دندانهای پیشین آنها که برای بریدن گیاهان مناسب است، در یکسال به اندازه ی 10 تا 12 سانتیمتر رشد می کند. خرگوش ها فاقد دندان نیش اند و حرکت آرواره آنها برخلاف موش ها، عرضی است.

دستگاه گوارش خرگوش ها برای هضم غذاهایی با فیبر بالا مناسب است. طول روده ها حدود 10 برابر طول بدن است که بخش عمده ی آن را روده کور(سکوم) تشکیل می دهد. خرگوش ها عادت به مدفوع خواری دارند، یعنی به منظور بهره وری هرچه بیشتر از غذای مصرفی، یک بار دیگر این مواد را از دستگاه گوارش خود می گذرانند. در این حیوان، مدفوع خشک فقط در طول روز شکل می گیرد. این عادت یعنی عبور دوباره غذا در برخی از جوندگان مثل موش ها و خوکچه ها نیز وجود دارد. اگر حیوان از تماس با مخرج برخوردار نباشد بعد از دو تا سه روز می میرد.

قلب آنها کوچک است و دریچه دهلیزی-بطنی سمت راست آنها دو لختی است، برخلاف سایر پستانداران که دریچه دهلیزی-بطنی سمت راست سه لختی است.

دو پای عقبی آنها بسیار نیرومند است و چهار انگشت دارد، در حالی که پاهای پیشین دارای پنج انگشت است. خرگوش در هنگام استراحت جانوری کف رو است اما در هنگام دویدن پنجه رو می شود.

اکولوژی (بوم‌شناسی)

بیش از نیمی از خرگوش‌های جهان در آمریکای شمالی زندگی می‌کنند. همچنین جنوب غربی اروپا، آسیای جنوب شرقی، سوماترا، برخی جزایر زاپین و بخش‌هایی از آفریقا و آمریکای جنوبی هم زیستگاه این جانور اند.

خرگوش‌ها بندرت در مناطق مرطوب یا مناطق درختکاری نشده یافت می‌شوند. آنها زمین‌های وسیع و غیر مرطوب زهکشی شده دارای پوشش گیاهی را ترجیح می‌دهند. به عنوان مثال خرگوش اروپایی مناطقی مانند دشت‌ها، چمن‌زارها، بوته‌ها یا جنگل‌های کوچک را ترجیح می‌دهد. خرگوش آمریکای شمالی نمی‌تواند مانند خرگوش اروپایی لانه زیر زمینی حفر کند در عوض آنها میان بوته‌ها لانه می‌سازند. این خرگوش در پوشش‌های گیاهی متراکم به خوبی مخفی می‌شود.

زمان مناسب برای یافتن خرگوش‌ها اولین روز گرم بعد از یک یخبندان است. آنها اغلب اوقات مایل اند که در هوای آزاد، در مقابل تابش معتدل نور خورشید بنشینند. در روزهای سرد و طوفانی (پر باد) آنها تمایل دارند که در لانه‌هایشان بمانند یا به سرپناه بروند تا از باد و طوفان در امان باشند.

طول عمر خرگوش‌ها تا 6 سال است و دشمنان آنها، مار، عقاب، روباه و انسان است. سرعت خرگوش‌ها به 40 کیلومتر در ساعت هم می‌رسد. خرگوش وحشی به مدت هزاران سال در اروپا و آسیا برای گوشت و پوست آن شکار می‌شد.

رفتار شناسی

خرگوش‌ها بیشتر زندگی‌شان را هوشیار می‌گذرانند و همیشه مراقب اطراف‌اند تا از گزند شکارچیان در امان باشند. بیشتر فعالیت خرگوش‌ها در سپیده‌دم و نیز هنگام غروب است، این بخشی از استراتژی آنها برای بقا است

زیرا از دست شکارچیان شب و روز در امان خواهند بود. هر چند ممکن است در طول روز و نیز در طول شب فعالیت داشته باشند، اما روشنایی روز باعث گشاد شدن مردمک چشم آنها می شود و بینایی آنها را کاهش می دهد. و در واقع می توان گفت که نور شدید می تواند مانعی جدی برای بینایی خرگوش شود.

خرگوش ها قلمروگرا اند اما به صورت گروهی زندگی می کنند. آنها قلمروشان را با استفاده از ماده ای که از غده ای در مقعد آنها ترشح می شود، مشخص می کنند. آنها همچنین از غده ای در زیر چانه، غده های طرفین کشاله ران و غده ی واقع در مقعد برای تعیین قلمرو استفاده می کنند. نرها بیشتر مراقب قلمرو اند و هنگامی که خرگوش های دیگر وارد قلمرو آنها می شوند، پرخاشگر و ستیزه جو می شوند.

خرگوش ها هنگامی که می خواهند اطراف را بهتر زیر نظر داشته باشند روی کفل شان می نشینند، که در این صورت می توانند فاصله های دورتر را ببینند. آنها هنگامی که از وجود شکارچی با خبر شوند، با کوبیدن پاهای عقب شان و ایجاد صدا سایر خرگوش ها را مطلع می کنند و هنگامی که سایر خرگوش ها با خبر شوند، خود را مخفی

می کنند، به سمت پناهگاهی می دوند یا به درون لانه می روند. هنگام لزوم برای دفاع از لانه ی شان ناچارند با جرأت از لانه دفاع کنند. هم خرگوش های نر و هم خرگوش های ماده هنگامی که مورد تهدید قرار می گیرند، لگد می اندازند، گاز می گیرند، چنگ می زنند و ادرار می پاشند. خرگوش ها هنگام احساس خطر فقط برای مسافت های کوتاه می دوند تا هنگامی که به یک پناهگاه یا لانه شان برسند.

گونه های خرگوش

در حال حاضر 47 گونه خرگوش توسط انجمن تولیدکنندگان خرگوش آمریکا¹ مورد قبول است. گونه ها براساس وزن بالغ آنها به سه دسته ی کوچک، متوسط و بزرگ تقسیم می شوند. بزرگترین خرگوش در ایالات متحده، خرگوش فلمیش جاینت (فلماندری غول پیکر) است. وزن فلمیش جاینت می تواند به بیش از 20 پوند (حدود 9 کیلوگرم) برسد.

گونه ها و نژادهای خرگوش	
 <p>خرگوش لهستانی</p>	کوتوله یا مینیاتوری کوچک
	خرگوش بریتانیایی کوچک
	هلندی کوتوله
	هیمالیایی
	هاتوت کوتوله
	لهستانی
	جرسی وولی
	هلندی گوش آویخته
	آمریکایی گوش آویخته
	پادشاه کوچک
 <p>خرگوش هلندی</p>	کوچک
	خرگوش هلندی
	برنزه (قهوه ای مایل به زرد)
	فلوریدایی سفید
	نقره ای
	هاوانا
	گوش آویخته کوچک
	متوسط
	خرگوش خال دار انگلیسی
	چنچیلو استاندارد
آنقوره انگلیسی	
	یاس بنفش
	مارتین نقره ای

¹ ARBA(American Rabbit Breeders Association)

خرگوش خال دار انگلیسی

خرگوش کالیفرنایی

خرگوش شطرنجی غول پیکر

خرگوش نیوزلندی سفید

	بلژیکی
	رین لندر
	دلک
	خرگوش سمور مشکی
	آنقوره اطلسی
	آنقوره فرانسوی
	پادشاه
	بزرگ
	بیورن
	کالیفرنایی
	هاتوت
	پالومینو
	اطلسی
	دارچینی
	کرم آرچنت
	شامپانی آرچنت
	آمریکایی
	چنچیلای آمریکایی
	انگلیسی گوش آویخته
	نیوزلندی
	روباهی نقره ای
	غول پیکر
	آنقوره غول پیکر
	فرانسوی گوش آویخته
	شطرنجی غول پیکر
	چنچیلای غول پیکر
	فلمیش جایت

انتخاب گونه ها باید بر اساس کاربرد آنها باشد. پرورش دهندگان تجاری خرگوش، که خرگوش را برای گوشت تولید می کنند، معمولاً از خرگوش نیوزلندی یا خرگوش کالیفرنایی و یا دورگه آنها استفاده می کنند.

نژادهای رایج خرگوش و کاربرد آنها			
نژاد	سایز	وزن بالغ (کیلوگرم)	کاربرد عمده
آنتوره	متوسط	4 تا 5.5	کرک و گوشت
چنچیلای آمریکایی	متوسط	4 تا 5.5	خز
کالیفرنایی	متوسط	3.7 تا 4.8	گوشت
شامپانی آرjent	متوسط	4 تا 5.5	گوشت
شطرنجی غول پیکر	بزرگ	5 و بیشتر	خز
هلندی	کوچک	1.5 تا 2.5	آزمایشگاه
خال دار انگلیسی	متوسط	2.5 تا 3.7	گوشت و آزمایشگاه
فلمیش جانت	بزرگ	6 و بیشتر	گوشت
هیمالیایی	کوچک	1 تا 2.5	آزمایشگاه
نیوزلندی	متوسط	4 تا 5.5	گوشت و آزمایشگاه
لهستانی	کوچک	1.5 تا 1.8	آزمایشگاه

نگهداری به عنوان حیوان خانگی

خرگوش های اهلی را می توان به عنوان حیوان خانگی در حیاط، بالکن و یا درون خانه نگهداری کرد. و می توان از یک قفس برای خانه ی آنها استفاده کرد. می توان خرگوش های خانگی را آموزش داد هنگامی که نامشان را صدا می زنید، از قفس شان خارج شوند. و می توانید برای سرگرمیشان در قفس آنها از وسایل اسباب بازی مانند توپ، تونل و دیگر وسایل استفاده کنید.

اگر مایلید از خرگوش به عنوان حیوان خانگی استفاده کنید، بهتر است از خرگوش های کوچک و جوان استفاده کنید چون پرخشگری کمتری دارند و زودتر با شما انس می گیرند. خرگوش حیوانی اجتماعی است و به خوبی با انسان

دوست می شود. همچنین با خوکچه هندی و چنچیلای نیز قابل نگهداری است، البته در این صورت باید دقت کنید که به خرگوش آسیبی نرسد زیرا خرگوش ها خجالتی اند و زود وحشت زده می شوند .

قفس خرگوش باید به گونه ای باشد که هر خرگوش فضای کافی داشته باشد و ارتفاع قفس هم باید در حدی باشد که حیوان بتواند به طور کامل روی دو پای خود بلند شود که تقریباً ارتفاع آن را می توان بین 45 تا 90 سانتیمتر در نظر گرفت. بهتر است کف قفس مشبک یا توری باشد تا ادرار در کف قفس جمع نشود.

هیچگاه برای گرفتن خرگوش از گوش های آن استفاده نکنید. همچنین گرفتن پاهای خرگوش نیز صحیح نیست. روش صحیح گرفتن آن در دست به این صورت است که پوست پشت گردن آنها را با یک دست گرفته و دست دیگر تان را مطابق شکل در زیر کفل (لگن) آن قرار دهید. برای بلند کردن خرگوش های کوچک می توان کف دست را در زیر شکم آن قرار داد و به آرامی آن را بلند کرد.

گاهی ممکن است که خرگوش پرخاشگر شود یا در هنگام ترس چنگ بزند و گاز بگیرد، که در این حالت بهتر است به تدریج اعتماد آن را جلب کنید و برای این امر می توانید به آن غذا بدهید. هر چند که گاز گرفتن خرگوش درد چندانی ندارد اما بهتر است هنگامی که پرخاشگر می شود، مواظب دستتان باشید.

باید به اندازه ی کافی سبزیجات تازه در اختیار خرگوش خانگی تان قرار دهید و از خوراک های ترکیبی صنعتی نیز می توانید برای تغذیه ی خرگوش تان بهره ببرید. همچنین باید به اندازه ی کافی آب تازه و پاک در اختیار آنها باشد.

نگهداری به عنوان حیوان آزمایشگاهی

خرگوش اهلی به تعداد زیاد در آزمایشگاه ها مورد استفاده قرار می گیرد. گونه های متعددی از خرگوش در آزمایشگاه ها استفاده می شوند مانند: خرگوش سفید نیوزلندی که در قفس افزایش وزن پیدا می کند، خرگوش گوس اویخته (لاپس) که کمتر مستعد چاقی است، خرگوش هلندی کوچک، خرگوش هیمالیایی و خرگوش خال دار انگلیسی. خرگوش ها خیلی آرام اند، نگهداری آنها به صرفه است و زاد و ولد آنها سریع است.

خرگوش ها در دانشگاه های علوم پزشکی، آزمایشگاه ها و بیمارستانها به عنوان حیوان آزمایشگاهی برای تحقیقات استفاده می شوند. آنها در بسیاری از تحقیقات پزشکی کاربرد دارند به عنوان مثال: در تحقیقات بیماری های قلبی - عروقی، بیماریهای پوستی، پاسخ های ایمنی و تولید آنتی بادی (یادتن) برای تولید واکسن کاربرد دارند. خرگوش ها مستعد اختلالات گوارشی اند بخصوص هنگامی که دچار استرس و تنش می شوند.

همچنین خرگوش ها در آزمایشگاه های کارخانه های تولید مواد آرایشی بهداشتی و مواد شوینده برای آزمودن و تست کردن مواد آرایشی و شوینده های شیمیایی خانگی استفاده می شوند.

پرورش جهت خوراک

گوشت خرگوش در اروپا، آمریکای جنوبی و شمالی و بخش هایی از خاورمیانه به عنوان خوراک استفاده می شود. استفاده خرگوش جهت خوراک در اروپا و آسیا بیشتر از ایالات متحده است. فرانسه بزرگترین تولید کننده و همچنین مصرف کننده خرگوش در جهان است. گوشت خرگوش دارای پروتئین بالا و چربی و کلسترول پایین است. گوشت خرگوش نسبت به مرغ، بوقلمون و گاو کلسترول کمتری دارد. مصرف سرانه ی گوشت خرگوش در ایالات متحده فقط حدود نیم اونس (حدود 14 گرم) برای هر شخص در سال است. در حالی که مصرف گوشت گاو در ایالات متحده بالغ بر 90 پوند² برای هر شخص در سال است.

---

² معادل 40 کیلوگرم

گوشت خرگوش می تواند جانشینی برای گوشت مرغ در بسیاری از دستورالعمل های خوراک پزی شود. سلامتی آن به تناوب بیشتر از گوشت های چرب است. گوشت خرگوش همچنین برای رژیم های مخصوص متنوع شامل: سدیم پایین، کاهش وزن و برای افرادی که بیماریهای قلبی دارند استفاده می شود.

لازم به ذکر است که در مورد مصرف گوشت خرگوش در اسلام دو دیدگاه کاملاً متفاوت وجود دارد. اهل تسنن اعتقاد دارند که گوشت خرگوش حلال است و منعی برای مصرف آن نیست. و دیدگاه دوم مربوط به اهل تشیع است که اعتقاد دارند گوشت خرگوش حرام است.

سایر کاربردهای خرگوش

به غیر از موارد گفته شده، خرگوش ها کاربرد های دیگری نیز دارند. از خرگوش ها برای تغذیه ی مارهای خانگی و یا مارهای باغ وحش استفاده می شود. و برای تغذیه ی سایر حیوانات گوشتخوار باغ وحش ها مناسب اند. همچنین فضولات خرگوش می تواند به عنوان کود استفاده شود و ادرار این جانور چون سرشار از نیتروژن است برای درخت های لیمو بسیار مفید است. شیر خرگوش هم به دلیل سرشار بودن از پروتئین می تواند کاربرد خوراکی و پزشکی داشته باشد.

همچنین خز و پوست خرگوش نیز کاربرد های زیادی دارد. از آن برای کلاه، جامه خز و... استفاده می شود مخصوصاً اگر رنگ آنها سفید باشد. خرگوش هایی با پوست رنگی قیمت پایین تری دارند، به همین دلیل پرورش دهندگان تجاری، فقط خرگوش های سفید را پرورش می دهند. خرگوش آنقوره (آنگورا) دارای موهای بلند و نازکی است و می توان مانند پشم گوسفند از آنها بهره برداری کرد.

پرورش و تولید خرگوش

همانطور که گفته شد خرگوش ها برای کاربرد های مختلفی مانند: حیوان خانگی، حیوان آزمایشگاهی، استفاده خوراکی، استفاده از کرک و... پرورش داده می شود. فرقی نمی کند که هدف شما از پرورش خرگوش کدام یک از موارد فوق است، در هر حال باید اصول اولیه ی پرورش و نگهداری خرگوش را بدانید. خرگوش ها می توانند دمای بین 4 تا 27 درجه سانتیگراد را تحمل کنند البته میانگین دمای توصیه شده برای آنها بین 16 تا 22 درجه سانتیگراد است. رطوبت محیط باید حدود 40 تا 60 درصد باشد و حداقل مدت روشنایی باید 14 تا 16 ساعت باشد.

شما برای نگهداری خرگوش به تجهیزات و موادی نیاز دارید که مهمترین آنها عبارت اند از: قفس یا لانه ی خرگوش، محیطی برای گردش، غذای مناسب و آب تازه و تمیز. البته این موارد برای پرورش و نگهداری خرگوش در مقیاس کوچک و یا خرگوش های خانگی است و تولیدکنندگان تجاری خرگوش نیاز به تجهیزات بیشتری دارند. از جمله سیستم های گرمایشی و سرمایشی، سیستم روشنایی، سیستم تهویه و ...

در ایران بین سالهای 1346 تا 1360 خرگوش آنقوره به خاطر استفاده از موهایش تولید می شد. از سال 1360 به بعد کلیه ی مزارع تعطیل شد و فقط به صورت پراکنده در برخی مناطق صورت می گرفت. بعد از آن در سال 1387 آقای بهروز نصیری پدر علوم پرورش حیوانات خاص، با چاپ مقاله ای به عنوان پرورش خرگوش دو منظوره باعث رونق گرفتن مزارع پرورش و تولید خرگوش در ایران شد.

اگر قصد راه اندازی مزرعه تولید خرگوش را دارید به این نکات توجه کنید. ابتدا باید مجوز تأسیس مرکز پرورش خرگوش را از جهاد کشاورزی استان تان دریافت کنید. که برای آن باید مدارک شناسایی، آخرین مدرک تحصیلی، سند مالکیت زمین برای احداث مزرعه یا اجاره نامه غیر قابل فسخ بیست ساله و نقشه زمین را فراهم کنید. البته نیاز به استعلام از امور آب، امور اراضی، محیط زیست و اداره برق نیز هست.

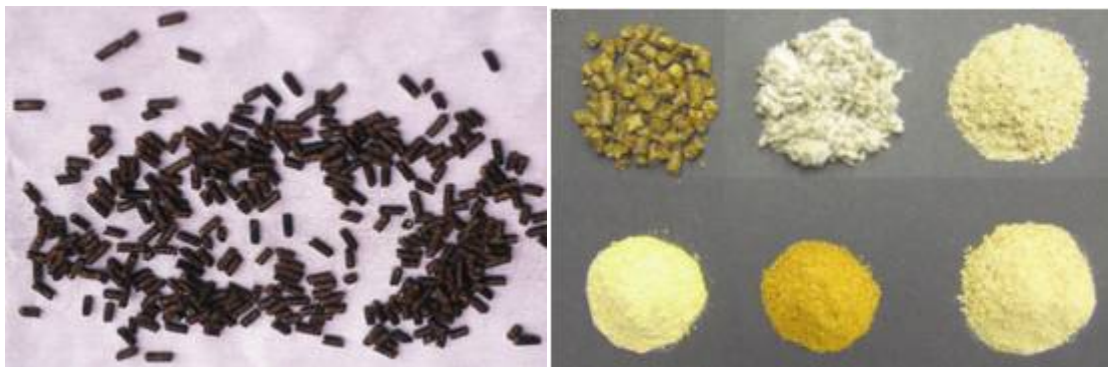

تغذیه خرگوش

خرگوش ها گیاهخوارند، به این مفهوم که رژیم معمول آنها مواد و منابع گیاهی است. با متعادل کردن و متوازن کردن جیره ی غذایی، خرگوش ها می توانند تقریباً هر 3 تا 4 پوند از غذای مصرفی را به یک پوند گوشت تبدیل کنند. علوفه خشک مانند یونجه بین 40 تا 80 درصد رژیم غذایی خرگوش را تشکیل می دهد.

خرگوش به انرژی، فیبر و پروتئین در جیره ی غذایی نیاز دارد. غذاهای عمده دارای انرژی شامل: ذرت، گندم، جو، جو دو سر (یولاف) و چاودار است. فیبر گیاهی در رژیم غذایی خرگوش برای سلامت دستگاه گوارش آن ضروری است. سطح فیبر خام رژیم غذایی کمتر از 6 تا 12 درصد باعث افزایش ابتلا به اسهال و بیماریهای روده می شود. پروتئین مکمل مانند بلغور سویا موجب رشد بهتر خرگوش می شود. یونجه منبع معمول پروتئین برای خرگوش است، به طوریکه آن می تواند 75 تا 80 درصد پروتئین یونجه را به دست آورد. غذاهای پلت (ساقمه ای) برای تغذیه، مناسب و کاربردی اند. با جیره ی غذایی پلت، بازدهی افزایش یافته ، تغذیه کارآمد تر است و اتلاف غذا کمتر است. غذاهای تجاری معمولاً حاوی ویتامین ها و مواد معدنی مورد نیاز خرگوش است.

برای خرگوش هایی که به عنوان حیوان خانگی نگهداری می شوند باید یک جیره غذایی متنوع و کامل در نظر گرفت. جیره ی غذایی آنها باید شامل تمام مواد مورد نیاز مانند انرژی، پروتئین، فیبر و مواد معدنی باشد. میزان مصرف غذا در خرگوش ها به طور متوسط روزانه حدود 5 گرم به ازای 100 گرم وزن بدن است. انواع میوه مانند: سیب، گلابی، موز، خربزه، هندوانه، توت فرنگی، هلو، انگور بی هسته و گیلاس می تواند در جیره ی غذایی خرگوش باشد. از بین سبزیجات نیز هویج، کلم، گوجه فرنگی، کاهو و لوبیا سبز می تواند مورد استفاده قرار گیرد. البته می توان از برگ های جوان درخت و نیز یونجه، گندم، جو، ذرت و حتی چمن نیز برای تغذیه خرگوش خانگی تان بهره ببرید. به یاد داشته باشید که در تغذیه ی خرگوش تان تنوع را رعایت کنید و به مدت طولانی از یک یا چند نوع محدود غذا استفاده نکنید.

البته همه ی غذا ها برای خرگوش مناسب نیستند، بلکه برخی از مواد غذایی برای خرگوش مضر و حتی سمی اند که از آن جمله می توان به پیاز، سیر، نعناع، سیب زمینی، نوشابه ، پیتزا، شیرینی جات، کاکائو، قهوه، چای، پرتقال و لیمو ترش اشاره کرد.

تولیدمثل خرگوش

خرگوش ها برای توانایی زیادشان در تولیدمثل شناخته شده اند. خرگوش ها در سن 16 تا 24 هفتگی به بلوغ می رسند که در این میان ماده ها زودتر از نرها بالغ می شوند. خرگوش ماده سیکل اوستروس منظمی ندارد ولی مرحله پذیرش جنسی طولانی بوده و در حدود 7 تا 10 روز است. خرگوش ماده ای که وارد این مرحله شده است به سایر خرگوش های ماده اجازه می دهد بر پشتش بجهند که این نشانه در تشخیص خرگوش آماده جفتگیری اهمیت بسزایی دارد.

فصل جفتگیری بیشتر خرگوش ها 9 ماه است و میانگین دوره بارداری برای خرگوش 28 تا 31 روز است. تعداد نوزادان برای گونه های مختلف، متفاوت است و می تواند بین 4 تا 12 نوزاد باشد که برای خرگوش هایی که به صورت تجاری برای گوشت تولید می شوند، به طور میانگین 8 نوزاد است. خرگوش آنقوره با توجه به 5 تا 6 بچه در هر زایمان می تواند 50 الی 60 بچه در سال تولید کند. معمولاً خرگوش ماده از شش ماهگی و خرگوش نر از هفت ماهگی آماده جفتگیری اند. رفتار هایی مانند لیسیدن، بو کردن، تعیین قلمرو با ادرار و نیز دنبال کردن خرگوش ماده از جمله رفتار های جفتگیری است. فرآیند انتقال اسپرم 30 تا 40 ثانیه بیشتر طول نمی کشد. تخمک گذاری 10 ساعت پس از جفتگیری آغاز می شود.

پس از جفتگیری خرگوش نر را از ماده جدا کنید زیرا در صورتی که خرگوش نر را جدا نکنید ممکن است نوزادان را بکشد. 27 روز پس از جفتگیری جعبه زایمان (جعبه تولید مثل) را درون قفس قرار دهید. جعبه زایمان، می تواند جعبه ی چوبی مکعبی شکل باشد که مطابق شکل خرگوش ماده بتواند وارد آن شود. این جعبه باید دارای بستر مناسبی مانند کاه، پوشال یا تراشه های کوچک چوب باشد. همچنین خرگوش ماده از کرک و پشم بدنش برای نرم کردن بستر استفاده می کند.

زایمان معمولاً در طول شب یا صبح زود رخ می دهد و معمولاً یک ساعت طول می کشد. نوزاد خرگوش هنگامی که به دنیا می آید نابینا بوده، بدنش خز ندارد و کاملاً ناتوان است. بدن برهنه نوزادان پس از چند روز از یک موی نرم و نازک پوشیده می شود و معمولاً 10 تا 11 روز پس از تولد چشم نوزادان باز می شود. بچه خرگوش ها 4 تا 6 هفته شیر می خورند و ماد در طول روز فقط یکبار و معمولاً صبح ها به بچه هایش شیر می دهد. ماده ها به طور معمول در سن 4 تا 8 هفتگی بچه هایشان را از شیر می گیرند.

نکته ی مهم اینکه نباید هرگز تا زمانی که بچه ها لانه را ترک نکرده اند به آنها دست زد، زیرا نوزادان بوی طبیعی خود را از دست داده و بوی انسان می گیرند که این باعث آشفتگی خرگوش ماده شده و ممکن است نوزادان خود را بکشد. شیر خرگوش به حدی سرشار و مغذی است که بچه خرگوش ها در سن 6 روزگی سائزشان دو برابر می شود در مقایسه با گوساله ی 47 روزه یا نوزاد انسان 160 روزه. در سن 6 تا 8 ماهگی خرگوش ها کاملاً بزرگ

شده اند و می توانند مستقل باشند. نرخ رشد بالا و توانایی تولیدمثل زیاد باعث شده که خرگوش در میان همه ی حیوانات مزرعه بیشترین بازدهی و سودبخشی را داشته باشد.

خرگوش و مسائل بهداشتی

هر چند موارد گزارش شده از انتقال بیماریهای خطرناک بین خرگوش اهلی و انسان نادر است، با این حال مهمترین بیماری ها عبارت اند از: توکسوپلاسموز، سالمونلوز، تولارمی، عفونتهای قارچی پوست و مو، سل و هاری. بنابراین بهتر است در صورت مشاهده ی هر گونه اختلال و یا بیماری در خرگوش، آن را به درمانگاه های دامپزشکی ببرید.

همچنین لازم به ذکر است که جهت جلوگیری از ایجاد بیماری باید اقدامات پیشگیرانه را انجام دهید. بهتر است قفس یا محل زندگی خرگوش در خارج از خانه باشد به عنوان مثال می توان آن را در بالکن، حیاط و یا حیاط خلوت نگهدارید. همچنین باید به طور منظم قفس آن را تمیز نمود، خصوصاً کف قفس که فضولات در آن جمع می شود، البته بهتر است کف قفس توری یا مشبک باشد تا ادرار و مدفوع در کف قفس جمع نشود. بهتر است خرگوش از سایر حیوانات مانند سگ، گربه، همستر و... دور باشد زیرا امکان انتقال بیماری بین آنها وجود دارد.

نکته ی مهمتر اینکه بعد از دست زدن به خرگوش باید دستهایتان را بشوید تا احتمال انتقال بیماری به حداقل برسد.

چندین بیماری مرتبط با مصرف گوشت خرگوش شناخته شده است که از بین آنها می توان به تولارمی یا تب خرگوش و بیماری گرسنگی خرگوش اشاره کرد.

منابع

*جانورشناسی مهره داران-دکتر منیژه کرمی

*جانوران(مهره داران)- محمد علی شمیم

*کار با حیوانات آزمایشگاهی - دکتر محبوبه سترکی، دکتر محمود رفیعیان

*تاریخچه نظریه تکامل - لیندا گاملین - ترجمه: یلدا بلارک

*Exploring Animal Science-Frank b.Flanders

*Animal Life-Charlotte uhlenbroek

*Biology-Raven Johnson

*Encyclopedia of Animal Right and Animal Welfare-Marc Bekoff, Jane Goodall

*Fundamentals of Animal Science- Colin Scanes

*www.arba.net